

Έτυχε, να συναναστραφώ από την νεότητά μου, με αρκετούς κυβερνήτες αεροσκαφών. Είχα επίσης την μεγαλύτερη τύχη με κάποιους από αυτούς να ήμουν φίλος. Μερικοί ανήκαν στην πολιτική και άλλοι στην πολεμική αεροπορία. Ήταν άνθρωποι που εκτιμούσα.

Από το '73, ένα 707 της Ολυμπιακής αναχωρεί από τον Ελληνικό

Τριάντα πέντε χρόνια νωρίτερα, τρώγαμε σε ένα ταβερνείο στην Αμφιθέας, με τον Στέφανο, καπετάνιο της παλιάς κραταιάς [«Ολυμπιακής»](#) και τον ρώτησα, πως και πότε πήρε την απόφαση να γίνει πιλότος. Ο Στέφανος, ειρήσθω εν παρόδω, καμιά δεκαριά χρόνια μεγαλύτερος, ήταν και υποθέτω παραμένει ένας τύπος ιδιόμορφος. Ο πατέρα του μάλιστα, κάποτε με είχε στεναχωρήσει μα ακροβατώντας υποθετικά, θαρρώ ότι τον ίδιο τον Στέφανο το είχε στεναχωρήσει περισσότερο. Ευγενής, φλεγματικός, με δηλητηριώδες χιούμορ, ο Στέφανος, δεν τον είχα δει να εκδηλώνει τον εκνευρισμό του και, πιστεύω ότι, έκρυβε με επιμέλεια τις ευαισθησίες του. Εξωτερικά έφερνε στον David Niven. Αν δεχόσουν τις όποιες περιέργειές του, ήταν εξαιρετική παρέα.

Θυμάμαι ακόμα την απάντηση που μου έδωσε:

«Υπηρετούσα τη θητεία μου στη Σούδα, ήμουν ναύτης, κάποια στιγμή πήρα άδεια και επέστρεψα στην Αθήνα αεροπορικώς. Το δρομολόγιο ήταν σχεδόν άδειο. Ρώτησα την αεροσυνοδό πως κι έτσι. Μου απάντησε πως την προηγούμενη μέρα είχε πέσει ένα αεροσκάφος της εταιρείας στην Κερατέα. Ε! τότε λοιπόν πήρα την απόφαση να γίνω πιλότος».

Η οικογένειά του είχε την δυνατότητα να τον στείλει στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου σπούδασε, οκλήρωσε με επιτυχία την εκπαίδευση και δεν είχα ακούσει συνάδελφο του, ή γνώστη που να μην εξήρε τις πτητικές του ικανότητες.

Είχαμε συζητήσει και το επίπεδο δυσκολίας των σπουδών, το πόσο σε δοκίμαζαν

προκειμένου να κρίνουν ότι είσαι ικανός, από κάθε άποψη, ώστε να χρεωθείς μια – δυο εκατοντάδες ψυχές. Τελευταία φορά ήπιαμε κάτι, πριν είκοσι χρόνια, απογευματάκι, στο seven sins. Λυπάμαι που χαθήκαμε, αλλά η καθημερινότητα έχει ισοπεδώσει πολλά.

Το αυτό περίπου και με τον Κώστα. Συμμαθητής από το Γυμνάσιο, υιός καταξιωμένου πιλότου, σπούδασε κατ' αρχήν αεροναυπηγική στο εξωτερικό, μα ένιωθε καλύτερα σαν πιλότος, έτσι ολοκλήρωσε την εκπαίδευση και γρήγορα έγινε κυβερνήτης. Ήταν εκείνος που μου ξεκλείδωσε το φόβο μιας δεκαετίας για τα αεροπλάνα.

Η αρχική μου, παιδική χαρά για πτήσεις είχε δώσει τη θέση της σε μια ανίκητη φοβία, για κάτι περισσότερο από εννιά χρόνια. Ήμουν Totally Grounded που λένε κι οι ιπτάμενοι. Το καλοκαίρι του '92 λοιπόν, σχεδόν με υποχρέωσε να εκδώσω εισιτήριο ανεβήκαμε με το απογευματινό δρομολόγιο στην Κέρκυρα, με άφησε εκεί, είδα για λίγες ώρες τους δικούς μου και με κατέβασε με το βραδινό πίσω. Με έβαλε στο κόκπιτ, μου τα εξήγησε, τα είπαμε και τελειώσαμε με τις φοβίες. Ομορφόπαιδο ο Κώστας, γυμνασμένος, εξαιρετικός θαλάσσιος σκιέρ με ολύμπια ψυχραιμία.

Τα ίδια και για τον Βαλόντια, που ταξιδέψαμε πριν λίγους μήνες προς Βρυξέλλες και πριν λίγες εβδομάδες από Μόναχο. Χειριστάρας και αυτός, έκανε πρόσφατα τις επαγγελματικές επιλογές του με σωστό, νομίζω, τρόπο. Γνωριζόμαστε από τότε που οι πατεράδες μας ήταν εν ζωή και νέοι. Αν και λίγο μεγαλύτερος από εμένα, μπορεί να τρέξει έναν ημιμαραθώνιο άνετα.

Να μην λησμονήσω τον Νίκο, εκ Καλαμών ορμώμενο, που τη δεκαετία του '80 έδενε τα Μιράζ φιόγκο αλλά και τον Παναγιώτη από την ορεινή Αρκαδία, που μια εικοσαετία αργότερα, έκανε τα F16 και τους Αμερικανούς συναδέλφους του, γιο - γιό.

Άλλης σχολής παιδιά, άλλη εκπαίδευση, άλλα κινητρά, άλλα αεροπλάνα, αλλά πιλότοι και αυτοί, που σημαίνει καθαρό μυαλό, ακρίβεια, πίστη στις διαδικασίες, υπευθυνότητα.

Τα γράφω όλα αυτά, προφανώς με αφορμή την πρόσφατη τραγωδία, της συντριβής του A320 στις Γαλλικές Άλπεις. Κατά πως μας τα είπε ο γενικός εισαγγελέας της Μασσαλίας, οι έρευνες οδηγούνται στο συμπέρασμα ότι ο 28χρονος συγκυβερνήτης, ηθελημένα, σκόπιμα συνέτριψε το αεροσκάφος, εκμεταλλευόμενος ένα κενό στο σύστημα ασφαλείας.

Αν τα πράγματα είναι έτσι, γίνεται σαφές πως ότι και να σου έχει συμβεί, δεν

συμπαράσφεις στον θάνατο 150 ψυχές τις οποίες επιπροσθέτως δεν γνωρίζεις, επειδή σε βασανίζει κάποιo πρόβλημα. Συνεπώς είσαι άρρωστος, ζεις με μια ψυχική ασθένεια. Μια ασθένεια που εκείνοι που σε αξιολογούν δεν μπόρεσαν ή δεν πρόλαβαν να εντοπίσουν. Εδώ βρίσκεται η μια αδυναμία του συστήματος και ή άλλη στο ισχύον πρωτόκολλο ασφαλείας του κόκπιτ την οποία εντόπισε και αξιοποίησε ο φερόμενος ως αυτόχειρας, προκαλώντας τόση δυστυχία.

Πέρα από την οδύνη για την τόσο παράλογη απώλεια τόσων ανθρώπων, έρχεται ο προβληματισμός για το τι πρέπει να γίνει προκειμένου να μην ξανασυμβεί κάτι παρόμοιο, το οποίο, απ'ότι διαβάσαμε, δεν είναι κάτι πρωτοφανές. Είναι η ένατη φορά που συμβαίνει μετά την δεκαετία του '80.

Όλα τούτα μας οδηγούν σε διάφορα λογικά συμπεράσματα. Κατ' αρχήν η πολιτική αεροπορία γίνεται ολοένα και πιο σύνθετη, πιο απαιτητική. Αυτό που υπήρχε τη δεκαετία του '60 και του '70, όταν ήταν μαζική, αλλά και χαλαρή δεν πρόκειται να το ξαναζήσουμε ποτέ, όσοι το είχαμε βιώσει στο παρελθόν και δεν πρόκειται να το γνωρίσουν οι νεώτεροι.

Ειδικά στη χώρα μας, με το τοπικό της χρώμα, με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της Ολυμπιακής, ειδικότερα πριν ο Ωνάσης την παραχωρήσει στο Δημόσιο (το '75 έναντι 68 εκ. δολ. που εισέπραξαν οι κληρονόμοι) και πριν ανοίξει τις πύλες του το Ανατολικό αεροδρόμιο (το '69). Στις μέρες μας ακόμα και αυτή η κρύα, η αδιάφορη και αταίριαστη στο τοπικό χρώμα, κατασκευή του «ανατολικού» αεροδρομίου, απότοκο του Αμερικανοφινλανδού αρχιτέκτονα Eero Saarinen, φαίνεται φιλική συγκρινόμενη με τον άχρωμο τυποποιημένο ογκόλιθο του «Ελευθέριος Βενιζέλος».

Κρατικός αερολιμήν Ελληνικού, αργότερα Δυτικό αεροδρόμιο. Αν κρίνουμε από το λευκό Simca Aronde P60, η εικόνα είναι μετά το '58. Η εικονιζόμενη αριστερά, πιθανότατα Buick Skylark μας τοποθετεί μέσα στη δεκαετία του '60.

Ήταν μοναδικό τότε, το ταξιδεύειν αεροπορικώς. Χωρίς ελέγχους, ουρές, αυστηρά πρωτόκολλα ασφαλείας, σε ένα περιβάλλον ήσυχο, ανεπιτήδευτο, χωρίς απειλές, ή έστω με ελάχιστες, σε σχέση με το σήμερα.

Το δυσάρεστο δεν είναι μόνο ότι όλα τούτα αποτελούν παρελθόν αλλά ότι το μέλλον θα είναι ακόμα πιο απρόσωπο, πιο μηχανικό, λιγότερο ανθρώπινο. Η υστερία για ασφάλεια που τροφοδοτείται αφειδώς από ενέργειες όπως αυτή του 28χρονου Γερμανού πιλότου, αν,

επαναλαμβάνω τα πράγματα είναι έτσι, θα οδηγήσει σε ακόμα πιο ακραίες συμπεριφορές, σε ακόμα πιο σύνθετες, πολύπλοκες πρακτικές, όπου η ανθρώπινη πρωτοβουλία θα είναι από περιθωριακή έως επικίνδυνη.

Το όμορφο θα αντικατασταθεί από το πρέπον, η χαρά από το σωστό και οι Καπετανάρες μιας άλλης εποχής από τυπικούς υπαλλήλους. All by the book.

Αυτός είναι ο κόσμος που αποχαιρετούμε, αυτός είναι ο κόσμος που μας υποδέχεται.